

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 (E 58/2023 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle 22.3.2023 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Paula Laine-Nordström, valtioneuvoston kanslia
- hallitusneuvos Seppo Tanninen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Leila Vilhunen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- professori Ilari Sääksjärvi, Suomen Luontopaneeli
- akatemiaturkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- johtaja Jaakko Pekki, Huoltovarmuuskeskus
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- johtaja Lotta Nymann-Lindegren, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- edunvalvontajohtaja Joonas Turtiainen, Energiateollisuus ry
- johtaja Simo Tiainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja, pääekonomisti Maarit Lindström, Metsäteollisuus ry
- johtava asiantuntija Pia Björkbacka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- projektijohtaja Laura Halenius, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- vanhempi neuvonantaja Ilkka Räsänen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen sähkökäyttäjät ry
- Bioenergia ry
- Finanssiala ry
- Keskuskauppakamari
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

- Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Eurooppa-neuvosto hyväksyy Euroopan parlamentin vaalien (6.–9.6.2024) jälkeen strategisen ohjelman, jossa määritetään prioriteetit uudelle viisivuotiskaudelle ja joka toimii ohjeistuksena komission puheenjohtajalle.

Ottaen huomioon vaalien tuloksen Eurooppa-neuvosto ehdottaa Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Komission puheenjohtaja esittelee parlamentin täysistunnolle ennen valintaansa poliittiset suuntaviivat, jotka muodostavat tulevan komission viisivuotishjelman.

Parempaa lainsäädäntöä koskevassa toimielinten välisessä sopimuksessa määrätään, että uuden komission tultua nimitetyksi toimielimet vaihtavat pidemmän aikavälin suunnittelun helpottamiseksi näkemyksiä toimintapolitiikkojensa päätavoitteista ja prioriteeteista uudeksi toimikaudeksi, ja mahdollisuuksien mukaan myös alustavasta aikataulusta.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus sitoutuu Suomen EU-vaikuttamisen ja ennakkovaikuttamisen tehostamiseen sekä kannanmuodostuksen nopeuttamiseen. Hallitus siirtyy kerran vaalikaudessa annettavasta EU-selonteosta jatkuvaan strategisten prioriteettien määrittämiseen, vaikuttamiseen ja seurantaan.

Hallitusohjelman linjausten pohjalta EU-asioiden komitea on syksyn 2023 aikana valmistellut avaintavoitteet Suomen ennakkovaikuttamiseksi kaudelle 2024—2029. Tavoitteet ovat keskeinen väline osallistuttaessa Eurooppa-neuvoston strategisen ohjelman laadintaan sekä ennakkovaikuttamisessa loppuvuodesta 2024 toimintansa aloittavan komission ohjelmaan.

Kauden 2024—2029 kansallisten ydintavoitteiden määrittelyä varten kaikkien ministeriöiden tuli identifioida omalta sektoriltaan hallitusohjelman EU-prioriteettien mukaisesti merkittäviä aloitteita tai asiakokonaisuuksia, joiden sisältöön ja suuntaan on tärkeä vaikuttaa ennakolta. Kyseen tuli kokonaan uudet aloitteet tai jo esillä olleiden hankkeiden ja ajatusten edistäminen tai pyrkimys poistaa käsittelystä jokin hanke. Näitä vaikuttamishankkeita tuli esittää n. 1—5 ministeriötä kohden.

Valtioneuvoston kanta

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö.

Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, raketavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Suomi vaikuttaa aktiivisesti Eurooppa-neuvostossa kesällä 2024 hyväksyttävän unionin strategisen agendan sisältöön sekä ennakkovaikuttaa tulevan komission ohjelmaan alla olevien linjausten mukaisesti.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

On tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Oikeusvaltiokysymyksissä Suomi jatkaa pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erityisen tärkeää Suomelle on se, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Suomi edistää pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa. Suomi tukee EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Liittyminen vahvistaisi unionin perustana olevia keskeisiä arvoja ja yhdenmukaistaisi perusoikeuksien suojaa Euroopassa.

Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Suomi katsoo, että tulevilla EU:n monivuotisella rahoituskehityksellä tulisi osaltaan edistää näiden painopisteiden toteutumista. Rahoituskehityksen kokonaistasotaso tulee kuitenkin säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Strateginen kilpailukyky

Seuraavalle lainsäädäntökaudelle Suomen kannalta keskeisiä kilpailukyky politiikan painotuksia ovat riippuvuuksien uudelleenarviointi sekä vastaaminen kovenevaan globaaliin kilpailuun investoinneista, osaavasta työvoimasta, teknologisesta johtajuudesta ja raaka-aineista.

Suomen näkemyksen mukaan EU:n strateginen kilpailukyky perustuu unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiseksi ja markkinaehtoisille ratkaisuille. Keskiössä ovat toimivat, vapaaseen liikkuvuuteen perustuvat sisämarkkinat sekä tehokas valtioneuvosto- ja kilpailupolitiikka, jotka osaltaan edistävät ennustettavuutta ja suotuisaa investointiympäristöä. Suomi pitää tärkeänä konkreettisia toimia sisämarkkinoiden vahvistamiseksi erityisesti palveluiden, tavaroiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden osalta ja korostaa kasvun hakemista mm. digitalisaatiosta. Kehittämällä kuluttajansuojaa EU:ssa lisätään kuluttajien luottamusta sisämarkkinoiden toimintaan.

Suomen tavoitteena on, että nykyisistä, tilapäisistä valtioneuvostojen joustoista irtaudutaan mahdollisimman nopeasti eikä Suomi nykyisellään näe tarvetta uusille valtioneuvostojoustoille. Suomi korostaa valtioneuvostokilpailun haitallisia vaikutuksia sekä riskejä Euroopan yhtenäisyydelle sekä sisämarkkinoiden toimivuudelle.

Suomi korostaa avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukykyille. EU:n on aktiivisesti avattava uusia markkinoita kauppasopimuksia neuvottelemalla ja vahvistettava kansainvälisen kaupan sääntöpohjaa. Suomi tukee jo käynnissä olevien EU:n kauppasopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saamista ja sopimusten voimaansaatamista. Suomi korostaa EU:n tavoitteita irtautua haitallisista riippuvuuksista sekä tunnistaa EU:n haavoittuvuudet tietyillä strategisesti tärkeillä sektoreilla erityisesti Kiinan suhteen.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Suomi korostaa, että osana sisämarkkinoiden ja teollisuuspolitiikan vahvistamista on välttämättömää tehostaa resurssitehokkuutta, kiertotalouden toimivuutta ja hiilineutraalien materiaalien kehittämistä. Suomi korostaa, että biotalous ja uusiutuvat luonnonvarat tarjoavat kestäviä ratkaisuja vähähiilisyteen, haitallisista riippuvuuksista irtautumiseen sekä EU-alueen huoltovarmuuteen. Suomen tavoitteena on, että biotalouden kasvun mahdollisuudet huomioidaan vahvasti erityisesti EU:n teollisuuspolitiikassa, ja että biotalouden tutkimuksen ja kehityksen panostukset realisoituvat myös investointeina Suomeen ja EU:iin. Suomi pitää yhteisen maatalouspolitiikan valmistelussa esillä biotalouden rahoituksen jatkuvuuden merkitystä osana maaseudun kehittämistä ja arvonlisän kasvattamista.

Suomen lähtökohtana on teknologianeutraali lähestymistapa, jossa puhdas siirtymä toteutetaan markkinaehtoisesti ja kustannustehokkaasti luoden EU:lle selkeää kilpailuetua.

Suomen lähtökohtana on, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, ei kiintiöihin tai aluekriteereihin. Rahoituksen tavoitteena tulee olla strategisen kilpailukykyyn ja osaamisen edistäminen julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä.

Suomen tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Toissijaisuusperiaatetta tulee kunnioittaa ja päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä kansalaisia. Komission tulevassa ohjelmassa on erityisesti arvioitava tehdyn sääntelyn vaikutuksia yritysten kilpailukykyyn ja keskityttävä myönteisen investointiympäristön luomiseen sekä sääntelyn ennakoitavuuteen. Uuden sääntelyn valmistelussa erityistä huomiota tulee kiinnittää ennakoitavuuteen ja joustavuuteen, jolla pystytään tarvittaessa vastaamaan toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin. EU-sääntelyn on oltava selkeää ja oikeusvarmuutta lisäävää, ja se tulee toimeenpanna tehokkaasti. Jäsenmaiden erityispiirteet on huomioitava valmistelussa nykyistä paremmin ja unionin sekä jäsenmaiden keskinäistä toimivallan jakoa on kunnioitettava. Säädösehdotusten tulee perustua riittävän kattaviin ja jäsenvaltioiden erot huomioiviin komission vaikutusarviointeihin sekä eri aloitteiden ja toimenpiteiden yhteisvaikutusten kokonaisarviointiin. Lainsäädäntöehdotuksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niillä luoda tarpeetonta hallinnollista taakkaa tai liiallisen yksityiskohdaisia velvoitteita. Suomi pyrkii vähentämään etenkin yritysten hallinnollista taakkaa lisäävää sääntelyä.

Suomi korostaa, että liikkuvuuden edistäminen painottaen korkean tuottavuuden sektoreita on keskeistä laadukkaan ja saavutettavan koulutuksen ja strategisesti keskeisen osaamisen varmistamiseksi. Suomi näkee osaavan koulutetun työvoiman saatavuuden parantamisen keskeisenä tekijänä Euroopan kilpailukykyille.

Suomi pitää Euroopan kilpailukykyyn ja menestyksen kannalta ratkaisevana, että jatkamme määrätietoisia ponnisteluja koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla. Jatkuvat panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukevat näitä tavoitteita. Maailmanlaajuisessa kilpailussa EU:n on oltava kilpailukykyinen alue sekä huippututkimukselle että opiskelijavaihdolle.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Talous ja rahoitus

Suomi ajaa jäsenmaiden vastuuta julkisen taloutensa kestävydestä eikä sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Suomi tukee ratkaisuja, joiden tavoitteena on vahvistaa jäsenvaltioiden velkakestävyyttä.

Suomi edistää pääomamarkkinaunionia ja pankkiunionin saattamista loppuun niin, ettei se lisää Suomen ja suomalaisen pankkijärjestelmän yhteisvastuuta.

EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi on valmis ajamaan lisäpanostuksia EU:n budjetin kautta tärkeäksi katsomiinsa kohteisiin ensisijaisesti budjetin sisältä.

Suomen näkemyksen mukaan seuraavalla rahoituskehyskaudella varoja tulisi suunnata entistä enemmän tutkimusta, innovaatioita ja osaamista sekä digitalisaatiota ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin. Lisäksi Suomi edistää rahoituksen kohdentamista kokonaisturvallisuutta ja EU:n ulkorajoja vahvistaviin toimiin. Valmistauduttaessa tuleviin rahoituskehysneuvotteluihin tulee kansallisia neuvottelutavoitteita asetettaessa tunnistaa myös mahdollisen EU:n laajenemisen budjettivaikutukset.

Suomi suhtautuu kriittisesti uusien, elpymisvälineen kaltaisten EU:n lainanotolla rahoitettavien EU-tason rahoitusvälineiden luomiseen.

Puhdas ja digitaalinen siirtymä

Suomi korostaa, että unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vastaisia ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavia politiikkatoimia huomioiden kestävä kehityksen periaatteet. Samalla on huomioitava näiden toimien vaikutukset Euroopan talouden kestävyydelle ja kilpailukyvyille. EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Suomi katsoo, että 2040 ilmastotavoitteen saavuttamisen keinojen pääpainon tulee olla päästövähennyksissä.

Suomen näkemyksen mukaan metsiä ja maankäyttöä koskevassa säätelyssä on otettava huomioon jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavat olosuhteet ja mahdollisuudet kustannustehokkaisiin kansallisiin toimiin ja tunnistettava myös metsiin liittyvät elinkeinomahdollisuudet. Metsäluonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on tärkeä osa ilmastonmuutoksen torjuntaa, jossa tulee kuitenkin riittävällä tavalla huomioida jäsenvaltioiden keskinäiset eroavaisuudet ja olosuhteiden muutokset. Metsäpolitiikka kuuluu jatkossakin jäsenvaltioiden kansalliseen päätösvaltaan.

Suomi katsoo, että puhtaan energian investointeja tulee edelleen edistää. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden toimien prioriteettina tulee olla fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen. Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämisen tavoitteena on vähentää myös EU:n riippuvuutta kolmansista maista ja vahvistaa EU:n strategista autonomiaa. Suomen näkemyksen mukaan energiatehokkuustavoitteiden tulisi ensisijaisesti palvella päästöjen vähentämistä kulutuksen rajoittamisen sijaan. Lisäksi tulee tasavertaisesti huomioida jäsenvaltiokohtaiset puhtaaseen

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

siirtymään tarvittavat teknologiat. Suomi edistää vahvasti ydinenergian roolia hiilidioksidipäästöttömänä energiamuotona puhtaan siirtymän mahdollistamisessa.

Suomi katsoo, että digitaalisilla ratkaisuilla ja niiden varhaisella käyttöönotolla edistetään myös puhdasta siirtymää. Digitaalisten ratkaisujen mahdollisuudet energiatehokkuuden parantamisessa sekä kasvihuonekaasupäästöjen ja muun ympäristökuormituksen vähentämisessä tulee ottaa täysimääräisesti käyttöön. Digitaalisten ratkaisujen tulee olla myös itsessään ekologisia.

Puhtaan siirtymän kannalta avainasemassa olevat teknologiat ja innovaatiot, kuten tekoäly ja päästöseuranta, ovat riippuvaisia datan saatavuudesta, vapaasta liikkumisesta ja hyödyntämisestä. EU:ssa tulee jatkaa työtä datatalouden ja digitalisaation edistämiseksi niin horisontaalasti kuin tarvittaessa sektorikohtaisesti.

Innovaatioiden, osaamisen ja puhtaan siirtymän edistämisessä Suomi tunnistaa kaupunkien kasvavan roolin keskeisenä toimintaympäristönä.

Suomi korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus edellyttää investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia sekä 6G. Suomi korostaa EU:n globaalin vaikuttavuuden parantamista erityisesti murrosteknologioiden standardointiin liittyen.

Euroopan strateginen kilpailukyky sekä häiriönsietokyvyn vahvistaminen vaativat tehostettujen riskinhallintatoimien lisäksi lisäpanostuksia kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin, kuten mobiiliverkkoihin, merikaapeleihin, satelliitteihin, datakeskuksiin, tulevaisuuden teknologiaratkaisuihin ja kriittisiin teknologioihin sekä eurooppalaisten arvoketjujen kehittämiseen. Osana tätä kokonaisuutta tulee tunnistaa korkean kyberturvallisuuden tason ja osaamisen merkitys Euroopan kilpailukyvyille.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Suomen näkemyksen mukaan EU:n tulee olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. Suomi tukee EU:n kumppanuuksien edistämistä EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi sekä unionin intressien ja arvojen edistämiseksi.

Määräenemmistöpäätösten lisääminen EU:ssa on mahdollista vain rajatuilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan osa-alueilla. Suomi korostaa perussopimuksien tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntää rakentavaa pidättäytymistä.

EU:n tulee jatkaa vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukeaan Ukrainalle, niin kauan kuin on tarpeen. Suomi tukee Ukrainaa sen eurooppalaisella polulla. Jälleenrakennukseen sekä kestäväen rauhan rakentamiseen tulee valmistautua.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Suomi korostaa tarvetta vahvistaa unionin kriisinsietokykyä eli kokonaisvaltaista ja laaja-alaista varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiin.

Kokonaisturvallisuusajattelua ja suomalaista huoltovarmuuskonseptia on edistettävä myös EU-tasolla. Suomi edistää EU-tasolla toimintatapaa, joka huomioi koordinoitusti kaikki politiikka-sektorit varautumisen vahvistamisessa. Suomen tavoitteena on, että kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi määriteltäisiin konkreettisia EU-tason tavoitteita sekä unionille että jäsenmaille. EU:n kriisinkestävyiden vahvistaminen on tärkeä osa strategista autonomiaa ja unionin kykyä toimia itsenäisesti. Suomi tavoittelee EU:n teknologiakyvykkyyden vahvistamista osana strategista autonomiaa. Luotettavien teknologiakumppaneiden merkitys korostuu nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa.

Suomen etu on, että EU on turvallisuudessa ja puolustuksessa mahdollisimman vahva ja toimintakykyinen. Suomi tukee EU:n puolustusyhteistyön syventämistä, jota on jatkettava laaja-alaisesti ja konkreettisesti. Kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana että oman puolustuksen vahvistaminen. Tällä tarkoitetaan mm. suorituskykyjen kehittämistä pysyvän rakenteellisen yhteistyön sitoumusten mukaisesti, sotilaallista liikkuvuutta, nopean toiminnan kyvyn vahvistamista ja EU:n kriisinhallinnan mukauttamista toimintaympäristön muutoksiin sekä EU:n ja Naton välistä yhteistyötä. Suomi tukee Euroopan puolustuksen huoltovarmuuden vahvistamista myös oikeudellisesti sitovin järjestelyin.

Eurooppalaisten suorituskykyjen kehittäminen ja tehokas käyttö edellyttävät kilpailukykyistä puolustuksen teollista ja teknologista perustaa. Suomen tavoitteena on, että unioniin luotaisiin puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Suomi kannattaa EU:n puolustusteollisuuden sisällyttämistä kestäväen rahoituksen taksonomiaan.

Osana Suomen pyrkimystä vahvistaa EU:n päätöksentekokykyä erillisen puolustusministerineuvostokokoonpanon perustaminen voisi olla tarkoituksenmukaista. Tämä tukisi EU:n vahvempaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista roolia.

Suomen tavoitteena on EU:n ja Naton yhteistyön syventämisen ohella EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisimman tiivis ja strateginen yhteistyösuhde. Lisäksi Suomi tukee Kiina-politiikan vahvempaa koordinaatiota EU:n ja Yhdysvaltojen välillä.

Hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytyneitä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Tältä osin keskeistä on mm. viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi. Nykyistä enemmän huomiota tulee kiinnittää myös rikosten ennaltaehkäisyyn.

Suomi pitää kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeänä, että maataloutta voidaan harjoittaa tuotavasti kaikilla EU-alueilla. Suomi korostaa ruoantuotantoa maatalouden tärkeimpänä tehtävänä. Viimeaikaiset kriisit ovat korostaneet elinvoimaisen maaseudun merkitystä omavaraisuuden, huoltovarmuuden ja turvallisuuden näkökulmasta. Kestävyiden eri ulottuvuuksien (taloudelli-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

nen, sosiaalinen, ympäristöllinen) välillä on löydettävä ruoantuotannon jatkuvuutta tukeva tasapaino. Suomi edistää suurpetoja, erityisesti suttu, koskevan sääntelyn kehittämistä vastaamaan paremmin kantojen nykyistä tilaa.

Muuttoliikkeen hallinta

Suomelle on tärkeää, että kukin jäsenvaltio hoitaa normaaliaikoina omat muuttoliikepolitiikkaan liittyvät velvoitensa ja huolehtii ulkorajansa turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Tehokas ulkorajavalvonta on hallitun muuttoliikepolitiikan keskeinen osa-alue. Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansien maihin. Muuttoliikepolitiikassa tulee panostaa vahvoihin ja toimiviin kumppanuuksiin lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa hyödyntäen EU-virastojen kyvykkyydet täysimääräisesti. Suomi edistää EU-tasolla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Tavoitteena on muuttoliikepaineen hillintä sekä ihmisalakuljetuksen ehkäisy. Suomi edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa muuttoliikepolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. EU:n yhteisen palautuspolitiikan tehostaminen ml. eri politiikkasektorien työkaluja hyödyntäen yhteistyössä EU-paluukoordinaattorin kanssa on keskeistä. Suomi pitää tärkeänä, että palautuspolitiikkaa EU:ssa kehitetään ja vahvistetaan. Suomi edistää ja tukee EU-tason aloitteita mm. turvallisten kolmansien maiden määrittämiseksi sekä turvapaikkaprosessissa että palautuksissa.

Suomi korostaa vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi. Unionin muuttoliikepolitiikkaa kehitettäessä huomiota tulee kiinnittää asemaamme ulkorajavaltiona sekä jäsenvaltiona, joka on kohdemaalua ja väylä edelleen liikkumiseen. Lisäksi Suomi edistää määrätietoisesti ratkaisuja, joilla estettäisiin ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksia käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä. Suomi edistää rakentavasti sellaisen EU-tason mekanismin käyttöönottoa, jolla laajamittaisen laittoman tai välineellistetyn maahanmuuton tilanteessa yksilöllisten turvapaikkahakemusten käsittely voidaan väliaikaisesti keskeyttää tilanteessa, jossa valtion suvereniteetti vaarantuu esimerkiksi vieraan valtion vihamielisten toimenpiteiden johdosta.

EU:n laajentuminen

Suomi pitää unionin laajentumispolitiikassa ensisijaisen tärkeänä, että laajentuminen vahvistaa Euroopan unionia ja vakauttaa Euroopan turvallisuutta. Suomi katsoo, että hakijamaiden jäsenyysperspektiivi ja tuki niiden jäsenyyssprosessille edistävät näitä tavoitteita. Suomi katsoo, että hakijamaiden omiin ansioihin ja jäsenyysskriteerien täyttämiseen perustuva laajentuminen vahvistaa unionin omaa turvallisuutta, globaalia asemaa sekä taloudellista hyvinvointia ja edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja perusoikeuksien toteutumista. Suomi pitää tärkeänä, että jatkosakin laajentumisen keskeisiä uudistuksia käsitellään jäsenyysneuvottelujen aluksi, sekä viimeiseksi ennen neuvottelujen sulkemista, jotta niiden toteutumista ja muutosten juurtumista ennen jäsenyyttä voidaan parhaalla tavalla tukea.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Unionin tulee jatkaa tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyyuskriteerien täyttämiseksi. Suomi korostaa, että asteittaisen lähentymisen tavoitteena tulee säilyä täysjäsenyys ja otettujen askelten tulee perustua kunkin hakijamaan meriitteihin ja olla tarpeen mukaan peruttavissa.

Liittymisprosessin rinnalla unionin tulee edetä tarvittavassa sisäisessä pohjatyössä. Suomen näkemyksen mukaan perussopimusmuutokset eivät ole ennakkoehto uusien jäsenvaltioiden hyväksymiselle unioniin, vaan EU:n toimintaa on uudistettava ja tehostettava ensisijaisesti nykyisten perussopimusten puitteissa. Samalla EU:n on oltava sitoutunut ja luotettava neuvottelukumppani.

Laajentumisella tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia EU:n politiikanaloille, erityisesti EU-rahoitukseen. Vaikka mikään ehdokasmaista ei vielä liittyisikään unioniin vuoden 2027 jälkeisellä rahoituskehyskaudella, tulevaan kehukseen kuitenkin odotetaan sisältyväni nykyistä huomattavasti merkittävämpää rahoitustukea ehdokasmaille. Lisäksi on odotettavissa, että mahdollinen laajentuminen luo jo ennakkollisesti painetta uudistaa ja modernisoida EU:n tulevaa rahoituskehystä. Suomi korostaa, että vasta uusien jäsenvaltioiden liittymisen myötä osasta nykyisiä nettosaajamaita tulisi nettomaksajia ja nykyisten nettomaksajien nettomaksuasema entisestään kasvaisi.

Suomi tunnistaa tulevan laajentumisen erityisen merkityksen EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa. Suomi korostaa, että tasapainoisen ja globaalia ruokaturvaa tukevan ratkaisun löytäminen nykyarvion mukaan edellyttäisi riittävän pitkiä siirtymäaikoja sekä maataloustukijärjestelmän uudistamista vastaamaan uutta tilannetta.

Suomi tunnistaa lisäksi, että mahdollisten uusien jäsenmaiden myötä unioniin tulisi joukko nykyiseen verrattuna huomattavasti vähemmän vauraita jäsenvaltioita ja koheesiopolitiikan maantieteellinen painopiste siirtyisi entistä enemmän itäiseen Eurooppaan. Suomi katsoo, että modernisoitaessa koheesiopolitiikkaa ja sen varojenjakokriteerejä tulisi entisestään painottaa Euroopan unionin ulkoraja-alueiden merkitystä ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä sekä koheesiopolitiikan varojen jakautumista vaikuttavasti. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa Suomi korostaa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle.

Suomi korostaa, että unionin laajentuminen tarkoittaisi nykyistä suurempia sisämarkkinoita ja uusia kasvumahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Avaintavoitteet muuttuvassa toimintaympäristössä

Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi ajoittuvat ajankohtaan, jota määrittävät suuret toimintaympäristön muutokset. Avaintavoitteet palvelevat toisaalta Suomen aktiivista vaikuttamista Eurooppa-neuvostossa kesällä 2024 hyväksyttävään unionin strategiseen agendaan ja toisaalta ennakoivaikuttamista tulevan komission ohjelmaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

Nyt tarkasteltavassa E-kirjeessä on määritetty valtioneuvoston avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024—2029; lisäksi vuosittain laaditaan konkreettinen EU-vaikuttamisstrategia. Erillistä EU-se-lontekoa ei sen sijaan ole tarkoitus laatia. Talousvaliokunta pitää lähestymistapaa perusteltuna: laajempien avaintavoitteiden ohella tärkeää on erityisesti konkreettinen ja ajantasainen vaikutta-mistavoitteiden määrittely ja ennakkovaikuttamistyö.

Euroopan unioniin ja sen toimintakykyyn kohdistuu lähivuosina merkittäviä haasteita: turvallisuusympäristön muutokset, unionin kilpailukykyyn haasteet ja ilmastonmuutos ovat keskeisiä tulevaa kautta määrittäviä teemoja. Myös avaintavoitteet kytkeytyvät keskeisiltä osin näiden haas-teiden ympärille. Suomen pääprioriteeteiksi EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission oh-jelmaan on linjattu Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistaminen, Euroopan kokonaistur-vallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuk-sien edistäminen.

Talousvaliokunta pitää Suomen pääprioriteettien valintaa onnistuneena. Talousvaliokunta tarkas-telee avaintavoitteita toimialansa kannalta ja kiinnittää huomiota siihen, että Suomen pääpriori-teeteilla on kokonaisuudessaan vahva yhteys taloudelliseen toimintaympäristöön. Valiokunta pi-tää tärkeänä, että haasteiden ohella pystytään tunnistamaan ja hyödyntämään myös muuttuneen toimintaympäristön tuomat mahdollisuudet.

Strateginen kilpailukyky

Valtioneuvoston lähtökohdat strategiseen kilpailukykyyn rakentuvat Suomen pitkän linjan EU-vaikuttamisen perustalle: keskiössä ovat unionin omien vahvuuksien kehittäminen, toimivat sisä-markkinat, tehokas valtiontuki- ja kilpailupolitiikka, digitalisaatio sekä bio- ja kiertotalous. Suo-mi korostaa myös avoimen, sääntöperusteisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä. Keskeistä on EU-rahoituksen laatu- ja sääntöperusteisuus eivätkä kiintiöt. Samalla Suomi tuo esille vähäi-semmän ja paremman EU-sääntelyn merkityksen.

Talousvaliokunta pitää Suomen lähtökohtia strategiseen kilpailukykyyn perusteltuina ja Suomen kaltaisen pienen avoimen talouden kannalta ilmeisinä. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet eivät anna vastausta tai toimintavaihtoehtoa tilanteeseen, jossa on nähtävissä näitä lähtökohtia varsin voimakkaasti haastavia kehityssuuntia. Maailmantaloutta ohjaa aiem-paa selvemmin suurvaltojen välinen strateginen kilpailu ja kamppailu, geotaloudellinen ajattelu ja blokkiutumisen.

Myös vallitsevassa tilanteessa EU:n kilpailukykyyn ja omien vahvuuksien tehokkaan hyödyntämi-sen näkökulmasta on olennaista, että taloudellisille toimijoille EU:n alueella turvataan tasapuoli-nen toimintaympäristö. Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin keskeisenä tavoitteena, että tilapäisistä valtiontukisääntöjen joustoista irtaudutaan mahdollisimman nopeasti. Talousva-liokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota jo aiemmin esimerkiksi EU:n strategista autonomiaa kä-sitelleessä lausunnossaan (TaVL 4/2023 vp — E 180/2022 vp). Valiokunta arvioi asiaa tuossa yh-teydessä mm. seuraavasti:

”Talousvaliokunta pitää huolestuttavana EU:n valtiontuki- ja teollisuuspolitiikan suuntaa, joka kiihdyttää jäsenvaltioiden välistä tukikilpailua ja rapauttaa sisämarkkinoiden toimin-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

taa eikä ole Suomen kaltaisen pienen, avoimen talouden etu. Keskeistä on paitsi tuen määrä myös sen kohdistuminen. Suomen näkökulmasta erityisen ongelmallista on, jos tulevaisuuden suuntana olisi tukemisen painopisteen siirtyminen TKI-tuista enemmän suuria investointeja rahoittaviin valtiontukiin.

EU:n tasolla tulee käydä keskustelua exit-strategiasta: missä määrin, millä ehdoilla ja millä aikatauluilla paluu normaaleihin valtiontukisääntöihin voi toteutua. Talousvaliokunta korostaa, että Suomen tulee ensisijaisesti pyrkiä tilanteeseen, jossa haitallisimmat tukimuodot ovat kiellettyjä ja mahdolliset valtiontukisääntöjen joustot tarkoin kohdistettuja ja ajallisesti rajattuja. Samalla tilannekuvan on kuitenkin oltava realistinen: tulee varautua strategiseen toimintatapaan ja vaikuttamiseen myös tilanteessa, jossa paluu vanhoihin sääntöihin ei toteutuisi, vaan muutokset valtiontukupolitiikassa muodostuisivat pysyvämmiksi ja perustavanlaatuisemmiksi.

Valtiontukupolitiikkaan liittyvää EU-vaikuttamista tulee tehdä ennakoivasti ja aktiivisesti yhdessä samanmielisten jäsenvaltioiden kanssa. Sikäli kuin tukia tarvitaan, ne tulisi ensi sijassa kohdistaa markkinoiden toimintapuutteisiin EU:n kilpailukyvyyn parantamiseksi erityisesti TKI-näkökulma huomioon ottaen. Keskustelua tulee käydä myös siitä, miten Suomi voi tarvittaessa olla mukana ja osaltaan hyötyä sellaisista hankkeista, joita valtiontukien joustot ja julkiset investoinnit muutoin mahdollistavat. Lisäksi Suomen on varauduttava keskusteluun, jossa osa jäsenvaltioista voi nähdä valtiontukisääntöjen joustoista luopumisen vastapainona tarpeen luoda uusia EU-tason rahoitusinstrumentteja. Tämä merkitsisi myös tarvetta arvioida EU:n omien varojen kehittämistä. Valtiontukea ja teollisuuspolitiikkaa koskevalla keskustelulla on siten läheinen yhteys myös EU:n rahoituskehysistä käytävään keskusteluun.”

Talousvaliokunta pitää edellä toteamaansa edelleen ajankohtaisena. Valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin tukien haitallisia vaikutuksia sekä riskejä Euroopan yhtenäisyydelle ja sisämarkkinoiden toiminnalle. Erityisen kielteisesti tulee suhtautua kilpailua vääristäviin tuotantotukiin, jotka harvoin tuovat lisäarvoa markkinoille ja joista hyötyvät ennen muuta unionin suuret taloudet. Suomen tavoitteena tulee olla avoimeen kilpailuun perustuvat TKI-toiminnan sisämarkkinat, jotka luovat pohjaa tehokkaalle teollisuuspolitiikalle, joka ei rakennu valtiontukien varaan.

Talousvaliokunta toteaa, että valiokunnan asiantuntijakuulemisessa korostui myös tarve vastata ja vaikuttaa aktiivisesti tilanteessa, jossa valtiontukisääntöjen joustoista irtautuminen ei toteudu tai se edellyttäisi muita EU-tason keinoja, joilla voidaan vastata kolmansien maiden valtiontuki- ja investointipolitiikkoihin. Tällä voidaan tarkoittaa EU-tason teollisuuspoliittisia toimia, kuten esimerkiksi uusia investointi- ja tukivälineitä. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää varmistaa mahdollisten uusien välineiden mielekäs kytkeytyminen strategiaan investointeihin, teollisuus- ja TKI-politiikkaan sekä instrumenttien teknologineutraalius, markkinaehtoisuus ja laatuvarusteisuus, jotta niillä voidaan aidosti edistää EU:n kilpailukykyä ja tarjota tasapuoliset kilpailuedellytykset kaikkien jäsenvaltioiden yrityksille. Keskeistä on, että yhteinen rahankäyttö palvelee sellaisten EU-tason yhteisten julkisten hyödykkeiden luomista, joiden toteuttaminen EU-tasolla on tehokasta ja jotka muutoin jäisivät toteutumatta. Talousvaliokunta toteaa, että hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsym-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

metrisen tulonsiirtounionin suuntaan eikä hyväksy elpymisvälinettä vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.

Suomen tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Talousvaliokunta pitää tavoitetta keskeisenä: EU-sääntelyn määrän ja yksityiskohtaisuuden voidaan arvioida viime vuosina kasvaneen tavalla, joka ei toteuta ajatusta EU:sta ”suurena suurissa ja pienenä pienissä asioissa”. Tältä kannalta talousvaliokunta pitää keskeisenä ennustettavaa investointiympäristöä, tarpeettoman hallinnollisen taakan vähentämistä ja valtioneuvoston huomiota siitä, että säädösehdotusten tulee perustua riittävän kattaviin ja jäsenvaltioiden erot huomioiviin komission vaikutusarviointeihin sekä eri aloitteiden ja toimenpiteiden yhteisvaikutusten kokonaisarviointiin. Talousvaliokunta on kiinnittänyt sääntelyn vaikutusarvioinnin puutteisiin huomiota lukuisissa viimeaikaisissa lausunnoissaan esimerkiksi EU:n ilmastopakettiin liittyvien säädösehdotusten yhteydessä. Keskeiseksi ongelmaksi on tunnistettu puutteet sääntelyn kokonais- ja ristikkäisvaikutusten arvioinnissa ja se, ettei arvioinnissa ole tunnistettu riittävällä tavalla ehdotusten jäsenvaltiokohtaisia vaikutuksia eikä eroja jäsenvaltioiden lähtötasoissa.

Valtioneuvoston kirjelmässä toimivat sisämarkkinat on määritelty keskeiseksi osaksi kilpailukykyistä EU:ta. Strategisen kilpailun kiristyessä elinvoimaiset ja dynaamiset sisämarkkinat ovat suomalaisten ja eurooppalaisten yritysten elinehto ja vaikuttavat myös EU:n globaaliin kilpailuun ja vetovoimaan. On siksi keskeistä, että toteamus sisämarkkinoiden olennaisuudesta saisi vaikuttamistyössä konkreettista sisältöä esimerkiksi palvelujen liikkuvuuden edistämisessä, digitalisaation esteiden poistamisessa ja pääomamarkkinaunionin loppuun saattamisessa — edellä todettuja paremman sääntelyn lähtökohtia noudattaen.

Puhdas siirtymä ja kasvun lähteet

Valtioneuvosto on nostanut Suomen pääprioriteettien joukkoon puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistämisen. Valtioneuvosto korostaa digitalisaation merkitystä ja näkee myös digitaalisten ratkaisujen varhaisen käyttöönoton merkityksen keinona edistää puhdasta siirtymää. Valtioneuvoston kirjelmässä on korostettu myös johdonmukaisten ilmastomuutoksen vastaisten ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavien politiikkatoimien jatkamista kestävä kehityksen periaatteet huomioiden. Samalla on huomioitava näiden toimien vaikutukset Euroopan talouden kestävyydelle ja kilpailukyvyille.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä tunnistaa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden yhtymäkohdat puhtaan siirtymän toteuttamiseen. Onnistuessaan puhdas siirtymä on Suomen etu talouden, huoltovarmuuden ja ekologisen kestävyuden kannalta. Tämä edellyttää mahdollistavaa, ennakoitavaa, investointeihin kannustavaa ja teknologianeutraalia toiminta- ja sääntely-ympäristöä.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että resurssitehokkuus, kiertotalouden toimivuus ja hiilineutraalien materiaalien kehittäminen samoin kuin biotalous on liitetty Suomen tavoitteissa osaksi sisämarkkinoiden ja teollisuuspolitiikan vahvistamista. Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vaikka bio- ja kiertotalous on nostettu pääprioriteettien joukkoon, niihin liittyviä konkreettisia vaikuttamistavoitteita esimerkiksi asiaan liittyvän EU:n sääntelyn osalta ei kirjelmässä juurikaan tarkastella. Bio- ja kiertotalous tulee nostaa osaksi EU:n teollisuuspolitiikan

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

agenda. Samalla tulee tunnistaa ne sääntelyn esteet, kehittämistarpeet ja mahdollisuudet EU-rahoituksen suuntaamisessa, joilla tavoitteita tulee konkreettisesti edistää. Kiertotalouden periaatteiden integrointi entistä vahvemmin osaksi EU:n keskeisiä politiikka-alueita, kuten sisämarkkinoita ja yhteistä maatalouspolitiikkaa, voi edistää yhtä aikaa sekä EU:n kilpailukykyä, kasvua ja strategista autonomiaa että ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan tavoitteita.

Valtioneuvoston kirjelmässä on tunnistettu hyvin puhtaan ja digitaalisen siirtymän yhteys. Tämän ns. kaksoissiirtymän merkitys EU:n ja Suomen kilpailukyvyllä on keskeinen. Samalla se kytkeytyy riippuvuuksien vähentämiseen kriittisistä raaka-aineista, ja sillä on olennainen merkitys sekä Euroopan strategiselle kilpailukyvyllä että kokonaisturvallisuudelle. Myös digitaalisen siirtymän edistämiseksi paremman sääntelyn lähtökohta on ratkaisevan tärkeä. Esimerkiksi datataloutta koskevan sääntelyn tulee olla selkeää, oikeusvarmuutta lisäävää ja yritysten vaivattomasti noudatettavissa, jotta se toimisi EU-alueen kilpailutekijänä sekä yritysten että kuluttajien luottamuksen kannalta.

Talousvaliokunta korostaa TKI-rahoituksen tehokkaan suuntaamisen merkitystä. Horisontti Eurooppa on Suomelle tärkein EU-rahoitusohjelma. EU-rahoituksen suuntaaminen vahvemmin osaamista, energiamurrosta, digitalisaatiota ja uusia innovaatiota rahoittaviin tukiin on perusteltua.

Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Euroopan tuottavuuden heikko kehitys liittyy osaltaan myös heikosti kehittyneisiin riskipääoman markkinoihin, jotka eivät riittävällä tavalla mahdollista innovaatioiden skaalautumista. Tämän vuoksi myös pääomamarkkinaunionin edistämistä tulisi korostaa.

Talousvaliokunta korostaa valtioneuvoston tavoin puhtaan energian investointien edistämistä. Fossiilisista polttoaineista luopuminen vahvistaa osaltaan myös strategisen kilpailukyvyyn ja autonomian tavoitteita. Talousvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että tavoitteisiin pyrittäessä kiinnitetään erityistä huomiota kansalaisten arjen kustannusten kohtuullisina pysymiseen. On tärkeää, että myös rahoitusjärjestelmä tukee puhdasta siirtymää: EU:n taksonomiakriteerien tulee huomioida kattavasti uusiutuvan energian tuotanto sekä ydinvoima. Lisäksi tulee aktiivisesti edistää tyyppihyväksytyjen SMR-reaktoreiden käyttöönottoa edistävän regulaation valmistelua.

Talousvaliokunta katsoo, että myös sähkömarkkinamallin kehittäminen tulee ottaa osaksi Suomen EU:n vaikuttamistavoitteita. Luotettava sähkön hinnoittelumekanismi, ja sen seurauksena globaalisti kilpailukykyinen ja ennustettava sähkön hinta, on puhtaan ja digitaalisen siirtymän investointien perusta. Valiokunnan mielestä sähkön hinnoittelumekanismia tulee EU-tasolla kehittää kansalaisten arjen kustannusten ja sähköä käyttävän teollisuuden kannalta nykyistä ennustettavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi sekä kilpailukykyä vahvistavaksi.

Kokonaisturvallisuus ja talous

Kokonaisturvallisuudella on vahva, kahdensuuntainen yhteys talouteen: vakaa turvallisuusympäristö on edellytys talouden vakaudelle, investoinneille ja kasvulle. Toisaalta kestävä talous mahdollistaa myös turvallisuuspolitiikan edellyttämät investoinnit ja uskottavan puolustuksen toteuttamisen. Talousvaliokunta on tarkastellut asiaa aiemmin esim. käsitellessään ajankohtaiselonte-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

koa turvallisuusympäristön muutoksista ja arvioidessaan Suomen NATO- jäsenyyden mahdollisia vaikutuksia (ks. esim. TaVL 23/2022 vp — VNS 1/2022 vp). Talousvaliokunta katsoo, että tätä yhteyttä olisi syytä korostaa laajemminkin asiaan liittyvässä EU-vaikuttamisessa: vain turvallinen ja vakaa unioni voi olla houkutteleva kohde investoinneille ja osaavalle työvoimalle.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että kokonaisturvallisuus on nostettu Suomen EU-vaikuttamisen pääprioriteetiksi. Kokonaisturvallisuus kytkeytyy myös osaksi EU:n strategista autonomiaa ja kilpailukykyä. Erityisesti Suomen edelläkävijyyttä kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuusajattelussa on hyödynnettävä EU:n tason kriisinkestävyyden vahvistamisessa. Talousvaliokunta pitää tärkeänä edistää EU-tason systemaattista varautumista sellaisten huoltovarmuuden kannalta kriittisten hyödykkeiden ja palveluiden osalta, joiden tuotanto on hyvin keskittynyttä tai joiden kysyntä häiriötilanteissa nousisi erittäin merkittävästi tai nopeasti. Valiokunta viittaa valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta antamaansa mietintöön TaVM 51/2022 vp ja korostaa, että markkinaehtoisen toiminnan sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tiiviin yhteistyön tulisi olla huoltovarmuuden lähtökohtana myös kriisitilanteissa. Yritysten rooli on erittäin merkittävä sekä kriittisten infrastruktuurien että palvelujen ja tuotannon osalta.

Samalla valiokunta kiinnittää huoltovarmuuden yhteyteen muiden politiikka-alojen, kuten alue-, energia-, maatalous- ja teollisuuspolitiikan kanssa. Yksi varautumisen keinoista on huoltovarmuuden kannalta tärkeän tuotannon, mukaan lukien ruoantuotannon, edellytysten vahvistaminen ja toteuttaminen EU:n alueella. Alue- ja rakennepolitiikan tulee tukea talouskasvua ja uudistumista, perustua nykyisten EU-varojen tehokkaaseen käyttöön ja varmistaa sisämarkkinoiden toiminta. Keskeistä on myös EU:n ulkoraja-alueiden merkityksen korostuminen ja esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen asema Euroopan turvallisuuden kannalta. Huoltovarmuuden ja talouden toimintaedellytysten näkökulmasta keskeinen on myös pohjoismainen liikenneinfrastruktuuri ja siihen vaikuttava EU-tason sääntely ja rahoitus.

Kokoavia huomioita

Nyt tarkasteltava valtioneuvoston selvitys luo selkeän yleiskuvan Suomen EU-politiikan painopisteistä. Talousvaliokunta pitää valittuja prioriteettiaiheita Suomen näkökulmasta keskeisinä. Ne myös liittyvät läheisesti toisiinsa ja tukevat onnistuessaan toisiaan. Läpileikkaavana teemana talousvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota paremman sääntelyn lähtökohtaan: sääntely-ympäristön tulee olla ennustettavaa, selkeää ja kilpailuympäristöä vahvistavaa sekä perustua kattavaan vaikutustenarviointiin. Keskeistä on arvioida sääntelyn kumulatiivisia vaikutuksia ja sen luomaa hallinnollista taakkaa. Huomion pitäisi olla ennen muuta olemassa olevan sääntelyn toimeenpanossa ja arvioinnissa.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on valtioneuvoston kirjelmässä määritelty aktiiviseksi, luotettavaksi ja ratkaisuhakuiseksi jäsenmaaksi, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoitavasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Kirjelmästä käyvät selkeästi ilmi vaikuttamistyön prioriteettialueet vuosille 2024—2029, mutta se ei vielä juurikaan sisällä konkreettisia vaikuttamishankkeita tai aloitteita, joita Suomi näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tekee. Kyse on siten yleisistä tavoitteista, joiden usein odotetaan toteutuvan yksittäisten säädöshankkeiden kautta. Talousvaliokunta korostaa, että laajojen avaintavoitteiden ohella tärkeää on konkreettinen ja

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp

ajantasainen vaikuttamistavoitteiden määrittely, suunnitelmallinen ennakkovaikuttamistyö ja sen riittävä resursointi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 14.3.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Pia Sillanpää ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Juha Viitala sd
varajäsen Juha Mäenpää ps (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen
valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Vihreän siirtymän edistäminen ja uusi teollisuuspolitiikka

SDP:n mielestä pääprioriteettina tulevalla parlamenttikaudella tulee olla EU:n vihreän kehityksen ohjelman johdonmukainen jatkaminen ja eurooppalaisen vihreän teollisuuspolitiikan edistäminen. Kunnianhimoinen ilmasto- ja luontopolitiikka on Suomen etu niin talouden, omavaraisuuden kuin ekologisen kestävyyskriisin torjumisen kannalta. EU:n 2030 jälkeinen ilmastopolitiikka päätetään tulevalla parlamenttikaudella. EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettaminen parhaan käytettävissä olevan tiedon ja Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisesti on ensiarvoista. On tärkeää varmistaa, että koko EU:n sääntely, budjetti ja tukimekanismit ohjaavat johdonmukaisesti kehitystä kohti EU:n ilmastotavoitteita ja 55-valmiuspakettiin sisältyneet lainsäädäntöaloitteet vievät loppuun 2030-ilmastotavoitteen saavuttamisen varmistamiseksi.

EU-maiden kilpailukykyä ja kansalaisten toimeentulosta tulee huolehtia sekä luoda uutta työtä Eurooppaan. Tämä on myös investointi tulevaisuuteen. Vihreän siirtymän edistäminen on talous- ja työllisyyspolitiikkaa, sillä tulevaisuuden kasvusta iso osa tulee juuri vihreiden investointien kautta. On tärkeää panostaa myös kansalaisten osaamisen ja koulutustason nostamiseen. Suomessa on kaikki edellytykset houkuttamaan maahan uutta vihreää teollisuutta, esimerkiksi vetyyn perustuvia tekniikoita, koska puhdasta sähköä on runsaasti tarjolla kohtuulliseen hintaan. Teknologia-neutraali lähestymistapa energiapolitiikkaan on kannatettava. Myös kansalaisille on turvattava kohtuuhintaisen sähkön saatavuus.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan siinä, että komission tulevassa ohjelmassa on erityisesti arvioitava tehdyn sääntelyn vaikutuksia yritysten kilpailukykyyn ja keskityttävä myönteisen investointiympäristön luomiseen sekä sääntelyn ennakoitavuuteen. Tämä ei toteutunut Suomen toiminnassa yritysvaluuttadirektiivin osalta ja heikensi luottamusta sääntelyn ennakoitavuuteen ja toimintaympäristön vakauteen. Jos eurooppalainen yritysvaluuttalaki saadaan lähiaikoina ylipäänsä voimaan, sitä on todennäköisesti heikennetty merkittävästi. Työtä tiukemman sääntelyn eteen tulee jatkaa. Suomalaiselle viennille ei ole eduksi, että säännökset ovat muualla sisämarkkinoilla tai tuonnissa löysempiä kuin Suomessa. Suomalaiset yritykset ovat jo nyt vastuullisuuden edelläkävijöitä.

Valtiontukipolitiikassa Suomi tarvitsee kestävän linjan

Koronapandemian aiheuttamasta poikkeustilasta alkoi muutos EU:n valtiontukipolitiikassa ja Euroopassa on ajautettu tilanteeseen, jossa jäsenmaat kilpailevat investoinneista myös keskenään valtiontuilla. Tilanne on ongelmallinen ja haitallinen Suomen taloudelle, joka on pieni ja vientivetoinen. Ei ole realistista odottaa, että valtiontuilla kilpailemisesta päästäisiin eroon nopeasti. Suomen tulisi luoda aktiivisesti reitti, jolla luottamusta markkinoiden toimintaan palautetaan sekä pitkällä aikavälillä Suomen tavoitteena olisi hyvä olla se, että valtiontuista ja erilaisesta hintojen sääntelystä voitaisiin EU:ssa luopua. EU:n yhteiset vihreän siirtymän rahoitusvälineet, kuten innovaatorahasto, tai vastaavat erityisesti siirtymän kannalta keskeisiin hankkeisiin keskit-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp
Eriävä mielipide 1

tyvät rahoitusvälineet ovat tarpeellisia myös ensi kaudella. Kilpailukyvyn tulee rakentua mm. toimivien markkinoiden, mahdollistavan infrastruktuurin, kilpailun, työvoiman saatavuuden ja liikkuvuuden, sujuvien prosessien sekä tasapainoisen sääntelyn varaan.

Yllä mainittujen asioiden tulisi näkyä selkeämmin ja vahvemmin valtioneuvoston kannassa, joka on kaikkiaan ohut, yleispiirteinen vaatimuslista ilman selkeitä ratkaisuja. Lisäksi analyysi muuttuvasta toimintaympäristöstä on puutteellinen ja siten tavoitteet ankkuroituvat osin menneeseen aikaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan tulevan komission työohjelmaan edellä perusteluissa kuvatulla tavalla.

Helsingissä 14.3.2024

Matias Mäkynen sd
Juha Viitala sd
Helena Marttila sd
Lotta Hamari sd

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Käsiteltävä esitys koskee Suomen tärkeimpiä vaikuttamistavoitteita koskien EU:n vuosia 2024—2029 koskevaa ohjelmakautta. Valtioneuvoston mukaan Suomi vaikuttaa aktiivisesti Eurooppa-neuvostossa kesällä 2024 hyväksyttävän unionin strategisen agendan sisältöön sekä ennakkovai-kuttaa tulevan komission ohjelmaan.

Ohessa huomioita keskeisiksi katsomiimme talouspoliittisiin näkökulmiin.

Ensimmäinen huomio on, että valtioneuvoston tavoitteiden asettamisessa on laitettu rinnakkain sekä keskeisiä, rakenteellisia ja periaatteellisia ja koko EU-alueen tulevaisuuteen vaikuttavia asioita että puhtaasti kotimaiseen poliittiseen julkisuuteen räätälöityjä tavoitteita, kuten esimerkiksi susipolitiikka, joita on vaikea pitää Euroopan tulevaisuuden avainkysymyksinä tulevina vuosina.

Valtion ja EU:n rooli teollisuuspolitiikassa

Hallituksen esitys heijastaa markkinafundamentalistista tai -utopistista maailmantulkintaa, jossa "vapaa" markkinat ovat paras tapa järjestää tuotanto, kulutus ja vaihdanta. Tällaista todellisuutta ei ole koskaan ollut, ja erityisen huonosti se kuvaa nykytilannetta, jossa aktiivinen teollisuus-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikka on palannut useimpien vauraiden maiden keskeiseksi politiikka-käsitteeksi. Tähän on niin geopoliittisia, geotaloudellisia, huoltovarmuuteen liittyviä, ilmastol-lisia, työvoimapolitiittisia kuin tiedontuotannon kehittymiseen liittyviä syitä.

Valtioneuvoston tavoittelema tilanne, jossa EU-jäsenmaiden kestävä siirtymän valtioneuvostoa kar-sitaan ja samaan aikaan myös niin sanottua "yhteisvastuuta" ei lisätä tai sitä suorastaan vähenne-tään, on paitsi epärealistinen myös toteutuessaan tuhoisa Suomen ja kaikkien EU-maiden talou-delle. Maailma on ainakin toistaiseksi muuttunut, ja aktiivinen elinkeino-, innovaatio- ja oikeu-denmukaisen siirtymän politiikka on todellisuutta — piti kokoomuksen ja perussuomalaisten hal-litus siitä tai ei.

Valtion ja laajemmin julkisen sektorin rooli on kaikkialla Suomen verrokkimaissa vahvistunut, ja se on myös välttämättömyys, mikäli haluamme saavuttaa esimerkiksi oikeudenmukaisen siirty-män, ilmastopolitiikan, huoltovarmuuden, strategisen omavaraisuuden ja tuottavuuden paranta-misen tavoitteemme. Myös Suomen EU-politiikkaa tulee suunnitella ja toteuttaa tästä todelli-suuskäsityksestä käsin. Mikäli Suomi jarruttaa tätä kehitystä tai asettuu sitä vasten, Suomen elin-keinoelämä näivettyy ja menettää mittavat investoinnit. Viime vuosina Suomeen on tullut ja suunniteltu ennätysmäärä kestävä siirtymän investointeja, joita edellisen hallituksen politiikka merkittävästi vauhditti. Orpon hallituksen vastuulla on varmistaa, että tämä kehitys jatkuu. Vali-tettavasti hallituksen politiikka vaarantaa nämä investoinnit.

Suomen hallituksen työmarkkinapolitiikka sekä suhtautuminen työtä koskevaan EU-tason sään-telyyn herättää myös huolia. Hyviä esimerkkejä ovat alustatalousdirektiivi sekä yritys vastuudi-

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp Eriävä mielipide 2

rektiivi, jossa Suomen kantaa voi pitää vastakkaisena kestäväen elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Samaan aikaan, kun Suomen hallitus heikentää kolmikantaista ja työmarkkinaosapuolten yhteistyöhön perustuvaa sopimismallia, joka on ollut Suomen ja muiden Pohjoismaiden menestyksen keskeinen tekijä, suosittaa Euroopan komissio ja monet asiantuntijat juuri tällaisen keskitetyn mallin vahvistamista jäsenmailleen.

Hallitus suhtautuu kriittisesti niin sanotun EU:n elpymisvälineen kaltaisten EU-tason rahoitusvälineiden luomiseen sekä valtiontukiin. Myös uusia EU:n oman varainhankinnan tulolähteitä katsotaan skeptisesti. Samalla hallitus luettelee useita alueita, joissa EU:n tulee toimia nykyistä aktiivisemmin, vahvemmin ja suuremmilla resursseilla. Esimerkiksi maatalouden tukia, jotka vievät isoimman osuuden EU-tuista, ei kuitenkaan olla valmiita leikkaamaan. Puolustus- ja sotilasteollisuuteen halutaan panostaa enemmän. Digitaalista infrastruktuuria, omaa teollisuutta ja eurooppalaisia arvoketjuja halutaan vahvistaa. Yhtälö on mahdoton.

Oikeudenmukaisen siirtymän, strategisen omavaraisuuden vahvistamisen, kasvihuonepäästöjen vähentämisen, hyvien työpaikkojen luomisen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen kannalta on välttämätöntä, että Euroopassa harjoitetaan strategista ja näkemyksellistä teollisuus- ja innovaatiopolitiikkaa ja että sille osoitetaan myös riittävät resurssit riittävän nopean ja mittavan muutoksen aikaansaamiseksi sekä alati kovenevaan kansainväliseen kilpailuun vastaamiseksi.

Myös valiokunnan kuulemat asiantuntijat, mukaan lukien elinkeinoelämän edustajat, ovat painottaneet EU:n yhteisen teollisuuspoliittisen rahoituksen tarvetta. Kun EU myöntää kilpailtua rahoitusta strategisiin ja hakemusten meriitteihin liittyvin perustein, voi rahoitus kohdistua paremmin kuin kansallisten tukiohjelmien puitteissa.

Jotta EU voi toteuttaa tätä tehtävää, edellyttää se merkittävää finanssipoliittista lisäkapasiteettia unionille. Tämä voi toteutua jäsenmaiden maksuosuuksia kasvattamalla tai EU:n omaa varainhankintaa tehostamalla.

Vasemmistoliitto katsoo, että EU:n finanssipoliittista kapasiteettia ja omaa varainhankintaa tulee tehostaa. Olemme ehdottaneet useita toimia tämän vahvistamiseksi, muun muassa päästökauppajärjestelmän tehostamista, rajatullimekanismin vahvistamista, finanssispekulaatiota hillitsevää rahoitusmarkkinaveroa sekä EU:n tasoista suurten varallisuuksien verotusta.

Ilmastotavoitteet

Suomen ilmastopaneelin mukaan laskettu, oikeudenmukaisuuden ja maksukyvyyn huomioon otettava hiilineutraaliustavoite EU:lle olisi jo ennen vuotta 2040. Tämä on linjassa Suomen oman, aikaisemman hiilineutraaliustavoitteen kanssa, joten Suomen tulisi ajaa kunnianhimoisempaa ilmastotavoitetta myös EU:lle.

Biotalous

Suomen LULUCF-sektorin hiilinielu on viime vuosina romahtanut ja lisäksi näyttää todennäköiseltä, että EU ei saavuta kokonaisuudessaan LULUCF-asetuksen 310 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin nettohiilinielua vuoteen 2030 mennessä. Metsien hiilinielua ei ole mahdollista

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp Eriävä mielipide 2

ylläpitää ilmastotavoitteet saavuttaen, jos samalla ylläpidetään nykyinen hakkuutaso. Niinpä hakkuutasoja on laskettava kestäväälle tasolle. Biotalous on oltava kestäväällä pohjalla Suomessa ja EU:ssa, mikäli sitä esitetään yhtenä ratkaisuna ympäristökriisiin. Tähän tarvitaan selkeät kestävyyskriteerit biomassoilta, ja myös riittävä valvonta, jotta kriteerejä aidosti noudatetaan.

Vaikka päästöjen vähentäminen on ensisijainen ilmastotoimi ilmaston kuumenemisen hillinnässä, on pidettävä huoli siitä, ettei fossiilisia polttoaineita korvata puulla. Tämä ei tuota kestäväää ilmastohyötyä. Samoin ei ole ilmastokestävää tuottaa puupohjaisia, lyhytikäisiä tuotteita, joiden hiili vapautuu ilmakehään takaisin nopeasti.

Biodiversiteetti

Metsäluonnon biodiversiteetin tila ja kehitys on huolestuttavaa niin Suomessa kuin koko EU:ssa. EU-maiden biodiversiteetin huono tila ja LULUCF-sektorin nielujen heikko kehitys osoittavat, että jäsenvaltioiden tähänastiset politiikkatoimet ovat olleet riittämättömiä. Niinpä EU:n biodiversiteettistrategiaa toimeenpanevat, pakottavat EU-lainsäädäntötoimet, kuten ennallistamisasetus, ovat välttämättömiä ja tervetulleita.

Vihreä siirtymä ei saa vaarantaa biodiversiteettiä tai vesien tilaa. Kun EU panostaa omavaraisuuteen ja ryhtyy itse tuottamaan esimerkiksi kaivosmineraaleja, on samaan aikaan pidettävä huoli siitä, että luonnonvarojen kulutus saadaan laskemaan. Muutoin ei ole mahdollista tuottaa tarvittuja raaka-aineita kestävästi.

Ilmaston kuumenemisen ja biodiversiteettikadon hillitseminen ovat välttämättömiä edellytyksiä myös metsä- ja biotalouden harjoittamiselle jatkossa. Suomen tulee tukea EU-tason toimia, joilla edistetään EU:n päätösvaltaan kuuluvia metsien hiilensidontaa ja biodiversiteettiä vahvistavia toimenpiteitä.

Maatalous ja eläinpolitiikka

Tapa harjoittaa maataloutta on eläinten itsensä, ilmaston ja biodiversiteetin kannalta kestävä. EU:n maataloustuet on suunnattava siten, että siirtymä pois tehotuotantoperusteisesta ja eläinperäiseen ruuantuotantoon nojaavasta maatalouden harjoittamisesta on mahdollista.

Samaan aikaan ilmaston, omavaraisuusasteen ja huoltovarmuuden lisäämisen sekä ruokaturvan vuoksi on ryhdyttävä rahoittamaan paitsi luonto- ja ilmastotoimia maataloilla, myös kasviproteiinien tuotantoa ja jatkojalostusta niin, että kasvipohjaisen ruokaketjun toimintaedellytykset saadaan kuntoon.

Eläinten kuljetusta pitää säädellä niin, että eläinten hyvinvointi voidaan aidosti ottaa huomioon. EU:n laajuinen, yleinen häkkikasvatuskielto on kannatettava tavoite, ja tukisi myös Suomea irtautumaan turkistarhauksen tukemisesta.

Suomen tavoite helpottaa suden metsästämistä on ristiriidassa eläinten oikeuksien ja biodiversiteettitoimien kanssa. Susi on edelleen erittäin uhanalainen, ja muutokset sen suojelun sääntelyyn eivät ole perusteltuja.

**Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon linjatessaan Suomen EU-vaikuttamistavoitteista.

Helsingissä 14.3.2024

Mai Kivelä vas

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Ilmastokriisin ja Venäjän hyökkäyssodan kaltaisiin aikamme suuriin haasteisiin eivät kansalliset valtiot pysty vastaamaan uskottavasti yksin. Vahva ja tehokas Euroopan unioni on Suomen kaltaisen pienen maan etu.

Valtioneuvoston kanta tunnistaa oikein monia eurooppalaisen yhteistyön kehittämistarpeita, mutta jää puolittiehen ratkaisujen esittämisessä. Erityisesti kantaa pitäisi jalostaa seuraavista näkökulmista.

Rahoituskehys ja omat varat

Valtioneuvosto suhtautuu nuivasti EU:n rahoituskehysten kasvattamiseen. Kehyskauden välttämättömien menojen kattamiseen onkin perusteltua hakea ratkaisuja lähtökohtaisesti kohdentamalla varoja uudelleen kehyksen sisällä.

Rahoituskehysten tulkitseminen liian rajoittavasti vähentää kuitenkin unionin taloudellista liikkumavaraa esimerkiksi Ukrainan tukemiseen. Näin ollen nykyisessä kehyksessä pitäytymistä ei tule pitää aivan välttämättömänä ehtona ratkaisujen löytämiseksi. Suomen tuleekin tarvittaessa olla valmis neuvottelemaan myös lisärahoituksesta.

Tosiasialliset mahdollisuudet vahvistaa unionin rahoituskehystä jäsenmaiden maksuosuuksia kasvattamalla ovat poliittisista syistä rajalliset. Siksi Suomen tulee suhtautua avoimesti esityksiin unionin omista varoista. Erityisen lupaavia ovat ratkaisut, joilla varojen kartuttamisen ohella on mahdollista edistää muita yhteisiä päämääriä. Esimerkiksi yhteisillä ympäristöveroilla voidaan samalla vähentää ympäristön kuormitusta kustannustehokkaalla ja markkinaehtoisella tavalla.

Yhteiset rahoitusvälineet

Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti uusien EU-tason rahoitusvälineiden luomiseen. Valiokunnan kanta on vielä jyrkemmin muotoiltu. On epäselvää, kuinka hyvin kanta palvelee enää Suomea muuttuneissa olosuhteissa.

Valtiontukikilpailu on kiristynyt maailmanlaajuisesti, eikä suuntaa näytä olevan realistista kääntää lähitulevaisuudessa. Yhdysvaltain ja Kiinan mittavat tuet uhkaavat johtaa investointien siirtymiseen Euroopan ulkopuolelle. Saksan kaltaiset vahvat taloudet kilpailevat puolestaan teollisista investoinneista avokätisillä kansallisilla tuilla unionin sisällä.

Vakiintuneita kantoja onkin tarpeen arvioida uudelleen Suomen edun näkökulmasta. Elinkeinoelämän keskusliiton tavoin on syytä katsoa, että on luultavasti parempi sopia EU:n yhteisestä rahoitusvälineestä reilun ja tiukoin pelisäännöin kuin ajautua kansallisten ratkaisujen mosaiikkiin.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp
Eriävä mielipide 3

Määräenemmistöpäätöksenteko

Valtioneuvosto katsoo, että määräenemmistöpäätösten lisääminen EU:ssa on mahdollista vain rajatuilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan osa-alueilla. Kanta jarruttaa eurooppalaisen yhteistyön kehittämistä tarpeettomasti ja vaikeuttaa myös Suomen edun edistämistä.

Päätöksenteko verotuksesta edellyttää nykyisellään yksimielisyyttä. Yksikin EU:n 27 jäsenmaasta voi siis periaatteessa estää sovun syntyminen, vaikka 26 muuta maata — Suomi mukaan lukien — olisivat valmiita etenemään.

Tämän seurauksena EU ei ole vuosiin kyennyt tekemään merkittäviä päätöksiä verotukseen liittyvissä asioissa. Kyvyttömyydestä puuttua esimerkiksi veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun unionin sisämarkkinoilla kärsivät erityisesti Suomen kaltaiset maat, joissa verasiat on hoidettu tunnollisemmin.

Biotalous ja ilmastotyö

Valtioneuvoston kannassa biotalous korostuu, mutta vailla riittäviä kestävyyssehtoja. Biotalous voi olla osa ratkaisua silloin, kun se todella on kestävällä pohjalla. Tällä hetkellä Suomessa metsäluonnon ja hiilinielujen heikkenevä tila johtuu ensisijaisesti metsien talouskäytöstä. Kestävä biotalous edellyttääkin parempia pelisääntöjä ilmasto- ja luontoneutraliteetista. Sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta säännöistä on hyvä pyrkiä sopimaan EU-tasolla.

Valtioneuvoston kanta EU:n 2040-päästötavoitteen suhteen jää epäselväksi. Kuitenkin mitä vahvempi EU:n yhteinen tavoite on, sitä helpompi myös Suomen on saavuttaa ilmastolaissa määritelty ja hallitusohjelmassa vahvistettu tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä.

EU:n ilmastopaneeli on esittänyt EU:n 2040-tavoitteeksi 90—95 prosentin päästövähennystä. Suomen tulisiikin tukea vähintään 95 prosentin tavoitetta. Samalla on syytä jättää ovi auki ilmastoneutraaliuden tavoittelemiselle jo vuoteen 2040 mennessä.

Valtioneuvosto myös katsoo, että ilmastotyön pääpainon tulee olla päästövähennyksissä. Niin keskeisiä kuin päästövähennykset luonnollisesti ovatkin, Suomen kaltaisissa maissa ratkaisevia ovat myös hiilinielut. Päästöjen vähentämisen rinnalla Suomen tulee ajaa EU:ssa metsien ja maan hiilinielujen kasvattamista. Samoin tulee edistää hallitusohjelmassa tärkeiksi tunnistettuja teknisiä hiilinielujä.

Valiokunta painottaa kannassaan arjen kustannusten pitämistä kohtuullisena tarkentamatta, mitä sillä tarkoittaa ja miten tämä voisi toteutua. Ekonomistien laaja konsensus kuitenkin katsoo, että ilmastolle ja ympäristölle aiheutetut ulkoiskustannukset kannattaa sisällyttää hyödykkeiden hintoihin hinnoitteleamalla päästöt kaupan tai verotuksen avulla. Tämä voi heijastua arjen kustannuksiin, mutta vähentää kustannuksia toisaalla. Haittojen hinnoittelun kohtuuttomia kustannuksia voidaan hyvittää myös pienituloisille kohdennetuilla tulonsiirroilla, mikä on ilmastotoimien tai niihin ohjaavien hinnoittelumeکانismien jarruttamista kustannustehokkaampi tapa.

Valiokunnan lausunto TaVL 5/2024 vp
Eriävä mielipide 1

Valiokunta esittää myös sähkömarkkinoiden ja erityisesti sähkön hinnoittelumekanismin uudistamista. Vaikka uudistamiselle voi tunnistaa perusteltuja tarpeita, liittyy siihen myös olennaisia riskejä esimerkiksi vihreän siirtymän kannalta olennaisen investointivarmuuden suhteen. Näitä riskejä valiokunnan kanta ei tunnista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän

että talousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan edellä olevia seikkoja painottaen.

Helsingissä 14.3.2024

Oras Tynkkynen vihr